

Hoog en laag

Vanuit de recente geologische ontstaansgeschiedenis is Nederland in twee delen onder te verdelen. De hogere (Pleistocene) gebieden in het oosten en het zuiden en de lagere (Holocene) gebieden langs de kust en langs de rivieren meer landinwaarts. Vier vijfde van het Nederlandse bosgebied en negen van de tien varkens bevinden zich in de hogere gebieden. Zeventig procent van de tuinbouwgrond ligt in de lagere gebieden.

De Nederlandse gemeenten zijn op basis van hun ligging in fysisch-geografische regio's ingedeeld in hoog en laag Nederland. Is dit onderscheid tussen 'zand' en 'klei' terug te vinden in de cijfers van het gebruik van de bodem?

Oppervlakte en bodemgebruik

Hoog Nederland bestrijkt iets meer dan de helft (53 procent) van de totale landoppervlakte. Zowel in hoog als in laag Nederland wordt veruit het grootste deel van de bodem gebruikt voor landbouwactiviteiten; in hoog Nederland 66 procent, in laag Nederland zelfs 74 procent. De oppervlakte bos verschilt sterk in beide delen. In hoog Nederland wordt 15 procent van de bodem in beslag genomen door bos terwijl dat in laag Nederland slechts drie procent is. Van de totale oppervlakte bos ligt 83 procent in de hoger gelegen gebieden. De oppervlakte die in gebruik is als woongebied, bedrijfsterrein en voor verkeersdoeleinden (inclusief luchthavens) is in laag Nederland slechts een fractie hoger dan in hoog Nederland, 14 tegen 13 procent. Het intensievere bodemgebruik in de Randstad wordt hier gecompenseerd door relatief dunbevolkte delen van laag Nederland in onder meer Friesland, Flevoland en Zeeland. Zo is in Zuid-Holland 22,5 procent van het landoppervlak in gebruik voor wonen, werken en verkeer terwijl dat in het Friese klei- en veengebied beperkt blijft tot zeven procent.

Landbouw en veeteelt

Landbouw neemt dus zowel op zandgrond als op klei en veen veruit het grootste deel van het landoppervlak in beslag. Zowel het akkerbouwareaal als het grasland zijn onge-

veer gelijk verdeeld over hoog en laag Nederland. Bij de tuinbouw zijn er wel grote verschillen. Van de open tuinbouwgrond is bijna 70 procent gelegen in laag Nederland (vooral Noord-Holland), van de tuinbouw onder glas is dat meer dan 80 procent (vooral Zuid-Holland). Veruit het grootste deel van de Nederlandse veestapel bevindt zich in hoog Nederland. Bij het rundvee is dat 65 procent van het totaal, bij het pluimvee 81 procent en bij de varkens zelfs 86 procent.

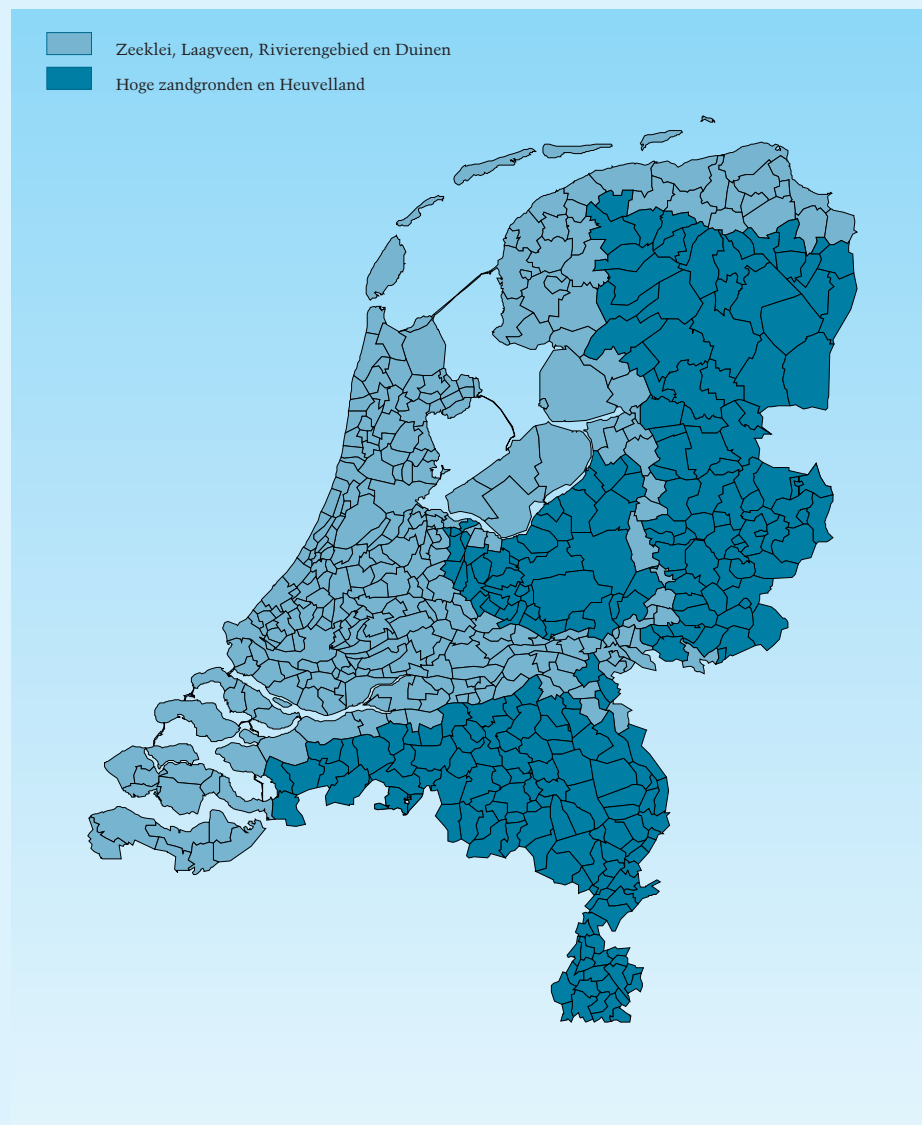
Schape en geiten zijn er juist meer in laag dan in hoog Nederland. Met name Friesland en Noord-Holland zijn hier sterk vertegenwoordigd. Noord-Brabant en Gelderland springen er bij zowel rundvee, pluimvee als varkens uit. In deze twee provincies samen is de helft van het Nederlandse rund- en pluimveestapel geconcentreerd en zestig procent van de varkensstapel.

Bevolking

Ten slotte de bevolking. Omdat de waterhuishouding (meestal) goed op orde is en heipalen de afstand tussen het maaiveld en de draagkrachtige zandlagen overbruggen wordt er volop gewoond in laag Nederland. Van de 15,7 miljoen inwoners die ons land telde in 1998 woonde 56 procent in laag Nederland. De bevolkingsontwikkeling verschilt nauwelijks tussen hoog en laag Nederland. Tussen 1988 en 1998 steeg het inwonertal van hoog Nederland met 6 procent en dat van laag Nederland met 7 procent. Het aantal woningen steeg in dezelfde periode iets sneller in hoog Nederland (16 procent) dan in laag Nederland (15 procent). ◀

Henk Nijmeijer

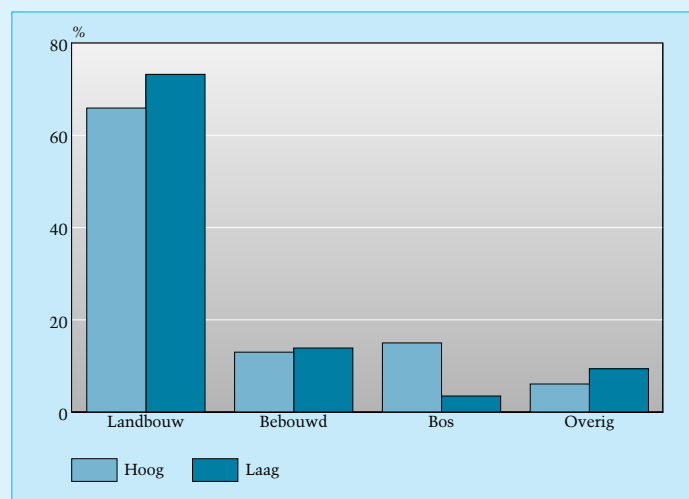
Hoog en laag Nederland

De samenstelling van de bovenste 1.20 m van de Nederlandse bodem is weergegeven op de bodemkaart. Op basis van deze bodemkaart is Nederland ingedeeld in negen fysisch-geografische regio's. Naast drie waterregio's zijn dat: Duinen, Heuvelland, Hoge zandgronden, Rivierengebied, Laagveengebieden en Zeekleigebieden. Deze regio's zijn te groeperen naar de recente geologische ontstaansgeschiedenis: de Pleistocene gebieden (Hoge zandgronden en Heuvelland) in het oosten en zuiden, hier hoog Nederland genoemd en de Holocene gebieden (Duinen, Laagveen-, Zeeklei- en Rivierengebieden) in het noorden, westen en midden van het land, hier laag Nederland genoemd. Gemeenten worden toegerekend tot hoog of laag Nederland wanneer meer dan de helft van de oppervlakte in een van beide gebieden ligt.

Zeer globaal vallen de gemeenten in laag Nederland samen met het gebied onder Normaal Amsterdams Peil (NAP). Grootste uitzondering zijn de gemeenten in de duingebieden en sommige gemeenten in het rivierenland die duidelijk boven NAP gelegen zijn en hier toch tot laag Nederland worden gerekend. Van de 548 gemeenten in 1998 behoren er volgens deze indeling 243 tot hoog Nederland en 305 tot laag Nederland. De provincie Drenthe behoort in z'n geheel tot hoog Nederland, de provincie Limburg op één gemeente na. De provincies Flevoland, Zuid-Holland en Zeeland liggen geheel in laag Nederland. Van Noord-Holland vallen slechts vier gemeenten (in het Gooi) in hoog Nederland.

Bodemgebruik per type, 1996

Verdeling veestapel over hoog en laag Nederland, 1998

